RELAȚIILE FEDERAȚIEI RUSE CU UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN CONTEXTUL NOII ARHITECTURI GEOPOLITICE

Svetlana CEBOTARI

Făcând o analiză a relațiilor ruso-europene, în condițiile nou-create, acestea pot fi examinate din două perspective: din perspectiva realizării intereselor economice ale Federației Ruse în spațiul vestic, precum şi din perspectiva intereselor politico-economice ale Uniunii Europene în spațiul estic. Pentru o mai bună comprehensiune a acestui fenomen şi a procesului de evoluție politică a relațiilor ruso-europene, este necesar să aruncăm o privire sumară asupra modului în care s-au configurat şi s-au constituit relațiile dintre cei doi actori geopolitici − Uniunea Europeană şi Federația Rusă. Dacă e să analizăm relațiile Federației Ruse cu Uniunea Europeana, atunci, conform strategiilor vizând politica externa (din 2010-2011, şi în special, conform proiectului noii strategii a politicii externe a Federației Ruse din 14 decembrie 2012), relațiile FR cu UE devin prioritare. Axându-se pe o arhitectură instituțională solidă, relațiile dintre FR şi UE sunt dictate de însăşi logica dezvoltării proceselor şi evenimentelor internaționale. Astfel, conform concepției social-economice a dezvoltării relațiilor ruso-europene până în 2020, în lista domeniilor prioritare ale parteneriatului ruso-european, sunt prezente aşa aspecte ca dezvoltarea şi extinderea sferei investiționale, capabile să stimuleze creşterea inovațiilor, fortificarea politicii comercial-economice bilaterale, ajustarea la standardele economice, dezvoltarea infrastructurii energetice, dezvoltarea cooperării în domeniul inovațiilor şi cercetării, dezvoltarea legăturilor de prietenie şi cooperare a societății civile (conform planului Parteneriat pentru modernizare, din 7 decembrie 2010). De asemenea, acest parteneriat mai presupune şi colaborarea în domeniul securității energetice europene (instituirea Comitetului FR − UE privind politica securității energetice − Memorandumul de la Mezberg) [4]. Astfel, concentrându-ne atenția asupra Uniunii Europene, putem spune că astăzi este o putere economică a lumii, o viguroasă maşină de producție şi de schimb. Ca putere economică, UE este un adevărat pol al lumii contemporane − cu o populație de peste 490 mil. locuitori (8,3% din populația globului), Uniunea este cea mai populată zonă a globului, cu o densitate de 115 locuitori la km p. De asemenea, UE este una dintre cele mai mari şi deschise piețe ale lumii industrializate, ea produce aproape 20% din PIB-ul mondial. În acelaşi timp, ea are cele mai echilibrate schimburi cu regiunile lumii, exporturile fiind aproximativ egale cu importurile − în America de Nord exportă aproximativ 11% din volumul activității comerciale şi importă aproximativ 9%. În FR exportă aproximativ 5% şi importă 8%, în relația cu Asia există un mic dezechilibru − exportă 7,4% şi importă 12,5% [1, p.128].

FR, una dintre puterile continentului Euroasiatic, urmaşă a ultimului imperiu cunoscut cu denumirea de ex-URSS, cu o întindere geografică de 17 mil. km^2, deținătoare de arsenal nuclear, posesoare de resurse naturale, deține 60% din potențialul economic şi 75% din suprafața fostului spațiu sovietic. FR furnizează aproape 50% din gazul natural şi 20% din petrolul consumat în UE [3, p.324]. Actualmente, oscilează între dezvoltare şi subdezvoltare, o economie de subexistență, cu sectoare economice active şi cu altele aproape de colaps, cu o scădere drastică a populației, cu o rată ridicată a şomajului. În plan politic, o democrație aproape ezitantă, în cadrul căreia acționează „post-nomenclatura" şi clientelismul politic, evoluează „statul de ne-drept" şi „partidocrația", „emigrația morală" în „etica iresponsabilității" etc. amprente ale „trecutului luminos", exemple de anormalitate care persistă şi se manifestă, din nefericire, şi în celelalte state din fostul bloc comunist [2, p.25].

Astfel, în 1994 legăturile cu UE au fost declarate ca prioritare în politica externă a FR. În acelaşi an, FR şi UE semnează Acordul de Parteneriat şi Cooperare, dar la această etapă Rusia este incapabilă de a elabora o strategie efectivă de cooperare [5, p.335]. Integrarea FR în sistemul internațional are două componente care trebuie păstrate în relația echilibru-influență.

În condițiile transformărilor globale de la sf. sec. XX, includerea Rusiei în sistemul relațiilor internaționale presupune existența unui set de condiții care determină locul şi interesele acesteia în politica mondială. De obicei, acestea se axează pe particularitățile istorice obiective, dezvoltarea economică, cultură, amplasarea geopolitică. Aceşti factori şi formează acea „constantă" a cursului, a vectorului politicii externe ruse în conjunctura geopolitică internațională. Nu există aliați permanenți, există doar interese permanente − caracteristice nu doar statelor cu un sistem politic stabil, dar şi statelor, ca de exemplu FR, care trece printr-o perioadă de reforme [6, p.9-10]. Doctrina privind politica externă a Federației Ruse, aprobată de Preşedintele Federației Ruse la 28 iunie 2000 există nu doar formal, dar este implementată cu insistență. Problemele cu care se ciocneşte FR au determinat o nouă orientare în politica externă, axată pe evaluarea reală a situației internaționale, precum şi pe o abordare pragmatică vizând interesele naționale. În condițiile contradicțiilor de pe arena internațională şi ca reacție la evenimentele de pe mapamond, prioritar în politica externă a Federației Ruse a devenit apărarea intereselor naționale [6, p.16]. Pe parcursul întregii evoluții, FR nu numai că a mers la întâmpinarea Europei, dar a şi fost parte a sistemului european (distrugerea imperiului napoleonian, crearea Antantei, relațiile URSS-ului cu statele europene în domeniul economic, politic, cultural), FR a jucat rolul unui actor activ în „concertul european". Având convingerea că Europa poate deveni generator al stabilității în lume, unul din obiectivele prioritare ale Federației Ruse este cooperarea bilaterală cu statele europene. În ceea ce priveşte relațiile cu statele Europei Centrale şi de Vest, în conformitate cu

prevederile Constituției, rămân a fi actuale şi prioritare. De asemenea, în Concepție sunt abordate şi relațiile cu Statele Baltice [6, p.122].

Prioritară în politica externă a FR rămâne tendința formării unui sistem stabil de securitate. Uniunea Europeană a fost percepută de Moscova sub o formă mult mai pozitivă decât SUA, drept un posibil sprijin care ar contrasta hegemonia SUA în aceasta zonă.

În ultimii ani, UE a devenit un partener comercial important al Federației Ruse. Astfel, în anii 2010, statelor UE le reveneau 50% din exportul rusesc şi 55% importului, cifre care rămân practic neschimbate. Astfel, schimbul de marfuri din 2000-2010 a fost de 241 mld. Suma de export a FR în UE a atins cifra de 155 mld. (în 2000 − era de 64), iar cea a UE în FR − 86 (de la 23). În relațiile comerciale ale UE, FR ocupa al 3-lea loc, după SUA şi China, 44% revine tehnicii, pieselor, 20,3% − produse chimice, 23,8 − alte mărfuri, 9,3% − produse alimentare. De asemenea, poziția dominantă − 82,8 % − revine produselor energetice. Actualmente, direcția politicii FR este canalizată spre finisarea procesului de aderare la OMC, început încă în anii 1993, iar calitatea de membru i-ar aduce beneficii considerabile. Practic, procesul de admitere este finalizat, dar mai există un şir de probleme care trebuie rezolvate. FR, fiind unul din marii exportatori mondiali de gaze naturale, concurează cu Arabia Saudită pentru rolul de exportator de gaze. Astfel, FR îi revin 20% din rezervele naturale de gaze şi 5% − rezerve petroliere. Sectorului energetic îi revin 20% din PIB-ul Fr, UE este principalul consumator de surse energetice ruseşti − 63% − petrol, 65% − gaze naturale. Conform unor date, pentru anul 2030, cerințele la gazele naturale pot creşte până la 490-695 m^3 pe an [7].

Actualmente, în condițiile prezenței a mai multor centre de putere pe arena internațională, Federația Rusă încearcă să creeze un sistem de alianțe, tinzând spre o manifestare în calitate de putere, care se axează pe noi valori, pe relații pragmatice. În acest context, e de menționat faptul ca în ultimul timp relațiile dintre Uniunea Europeană şi FR au căpătat o nouă nuanță, axată pe consens şi pragmatism, dându-le o dinamică pozitivă care permite o mai bună cooperare a acestor poli de putere din spațiul euroasiatic.

Referințe:

1. DOBRESCU, P. *Geopolitica*. Bucureşti: SNSPA, 2008, p.128.
2. CARPINSCHI, G.M. *Politică externă şi diplomație*. Iaşi: Sf. Maria, 2007, p.17.
3. ALOMAR, B., DAZIANO, S., GARAT, Ch. *Marile probleme europene*. Institutul European, p.324
4. http://www.russianmission.eu/ru/kratkii-obzor-otnoshenii
5. ЛАНЦОВА, С.А. *Мировая политика и международные отношения.* Москва: Питер Пресс,2009, с.335.
6. ИВАНОВ, И. *Новая российская дипломатия. Десять лет российской дипломатии.* Москва: Олма-Прес, 2001.
7. http://russianmission.eu/ru/energosotrudnichestvo-i-energobezopasnost